

חוברת תרגול – ספרות ותנ"ך: מסע בין סיפורים ופסוקים

מהדורה למורה עולים חדשים

מהדורה למורה – מפתח תשובות

מטרות הדף:

- להכיר ולתרגל מושגי יסוד בספרות: מספר, עלילה, אמצעים אמנותיים ואפיון דמות
- לזהות מאפייני סוגות שונות: סיפור עממי, משל, בלדה, סיפור קצר ושיר
- לקרוא פסוקים אמיתיים מספר שמואל ולדון בדמויות ובדילמות שלהן
- לתרגל כתיבת תשובה מנומקת לפי מחוון, תוך שימוש בציטוט קצר ומדויק מהטקסט

גרסת עולים חדשים – מילון מילים בראש הדף, משפטים קצרים ושפה פשוטה. אפשר לאפשר מילון אישי ועבודה בזוגות.

חלק א' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – חזרה על מושגי יסוד

1. ג – דרמה
2. ג – מספר
3. א – המספר אומר במפורש איך הדמות

חלק ב' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – מבנה העלילה

1. נכון – האקספוזיציה היא שלב הפתיחה שבו מכירים את הדמויות, המקום והזמן
2. נכון – מספר בגוף ראשון הוא דמות הנמצאת בתוך הסיפור ומספרת ממנה

חלק ג' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – השלמה והתאמה

1. שיא

חלק ד' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – זיהוי אמצעים אמנותיים

1. א – הלב
2. ב – מטאפורה
3. א – האנשה
4. ג – ישיר

חלק ה' – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – זיהוי מאפיינים

1. א – היה היה פעם
2. ב – חזרה על אירוע או משימה שלוש פעמים
3. ב – בעלי חיים שהם עזרו להם קודם
4. ב – מוסר השכל

חלק ו' – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – הבנה ויישום

1. אחים
2. האנשה
3. גלגול (מטמורפוזה)
4. קשה

חלק ז' – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – חשיבה ויצירה

1 – ד (שלוש משימות ועוזרים מהחי)
2 – ג (נערה מנצחת בזכות חוכמתה)
3 – ב (מצוקה ואז גלגול וסוף טוב)
4 – א (משל מספר שופטים)

חלק ח' – פרק 3 • הבלדה – היכרות עם הסוגה

1. ב – סיפור קודר שמושר, עם עלילה דרמטית וסוף טרגי
2. ב – קצר וחד
3. ג – נתן אלתרמן
4. א – מגבול סקוטלנד-אנגליה

חלק ט' – פרק 3 • הבלדה – סימון היצירות ומאפייניהן

1. לא נכון – לבלדות יש בדרך כלל סוף טרגי
2. נכון – האם שואלת את הבן שאלות והוא עונה, עד שמתגלה שהורעל
3. לא נכון – זו בלדה אמנותית, שחיבר שאול טשרניחובסקי
4. נכון – הבלדה מספרת בקיצור ומשאירה פרטים חסרים

חלק י' – פרק 3 • הבלדה – מבנה ואמצעים

- 1 – ב (דיאלוג אם-בן שחושף הרעלה בהדרגה)
- 2 – ג (וידוי הדרגתי שחושף רצח ואשמת האם)
- 3 – ה (נאמנות למלך למרות סימן מבשר רעה, סוף טרגי בים)
- 4 – א (פזמון חוזר ונאמנות בעלי חיים לאהובה המתה)
- 5 – ד (בלדה אמנותית עברית עם רמז לשואה)

חלק י"א – פרק 3 • הבלדה – מילוי והבנה

1. חזרה מתגברת
2. רצח (רצח אביו)
3. פזמון

חלק י"ב – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – הכרת הסיפורים

1. א – פריז
2. ב – אנטון צ'כוב
3. ג – ניו יורק
4. א – מתילדה לואזל
5. ג – הסוסה שלו

חלק י"ג – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – התאמה והבנה

- 1 – ה (גי דה מופסאן – צרפת)
- 2 – ד (אנטון צ'כוב – רוסיה)
- 3 – א (או. הנרי – ארצות הברית)
- 4 – ג (סוף מפתיע שמשנה את הבנת הסיפור)
- 5 – ב (פער בין הציפייה למציאות)

חלק י"ד – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – חשיבה והשוואה

1. מתילדה חלמה על עושר ויוקרה ולכן שאלה מחרוזת יקרה; הסוף המפתיע מגלה שהתכשיט שהחליף אותה היה מלאכותי וזול, כך שכל הסבל היה מיותר.
2. האנשים סביבו עסוקים בעצמם ולא מקשיבים לצערו, ורק הסוסה נשארת שקטה לידו – וכך מודגשת בדידותו העמוקה.
3. אחד החברים הפך לשוטר ונאלץ להתמודד עם כך שחברו הוא אדם מבוקש, למרות הקשר האישי ביניהם.
4. בכל הסיפורים דמות נפגעת ממעמדה החברתי או מיחס הסביבה אליה, ומגיבה בדרך שמבטאת את כאבה או את רצונה לשמור על כבודה.

חלק ט"ו – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – מושגי יסוד

1. ב – קבוצת טורים המהווה יחידה בשיר
2. ב – הקול שמדבר בשיר, לא בהכרח המשורר
3. ב – הציפור
4. ב – כנרת

חלק ט"ז – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – זיהוי ביצירות

1. לא נכון – שיר לירי מבטא רגש או מחשבה של הדובר, ולא בהכרח מספר עלילה.
2. נכון – רחל פונה לאגם ומתארת אותו בתכונות אנושיות.
3. נכון – כך מתואר בפרק – מטאפורה מ"שיר השירים" לקושי להגיע אל אדם אחר.

חלק י"ז – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – התאמה ויישום

- 1 – ד (שיר קלאסי של ביאליק, פנייה לציפור)
- 2 – ה (רחל, עולם קטן כעולם נמלה)
- 3 – ב (רחל, שיר נוף עם האנשה)
- 4 – ג (ביאליק, פנייה לדמות נשית וכמיהה)
- 5 – א (רחל, מטאפורה מ"שיר השירים")

חלק י"ח – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – יישום והבנה

1. רק על עצמי לספר ידעתי
2. שורה חוצה

חלק י"ט – פרק 6 • תנ"ך: שמואל – מנהיגים ומלכים – הכרת הסיפור

1. ב – חנה
2. ג – שלוש פעמים
3. ג – דוד
4. ב – ה' יראה ללבב

כרטיס יציאה – מה לחפש

- התשובה מכילה ציטוט קצר (עד כמה מילים) ושם מדויק של האמצעי האמנותי, עם הסבר תרומה לקורא
- התשובה מתבססת על פסוק או אירוע ממשי מהפרקים שנלמדו ולא על ניחוש כללי
- התשובה מזהה לפחות הבדל אחד מובהק: סיפור עממי בפרוזה מול בלדה בשיר עם חזרה ופזמון

טיפים להפעלה:

- אפשר לחלק את החוברת לשלושה-ארבעה מפגשים: פרקים 1-3 ספרות קלאסית, פרק 4 סיפור קצר, פרקים 5-6 שירה ותנ״ך
- לתלמידים מתקשים אפשר לצמצם את מספר הדוגמאות בכל פרק ולהתמקד בדמות או בשיר אחד בלבד
- כדאי לפתוח כל פרק בקריאה קולית קצרה של קטע מהיצירה לפני מילוי התרגילים
- לתלמידים מתקדמים אפשר להוסיף משימת כתיבה חופשית: כתיבת בית בסגנון בלדה או פסקת ניתוח על דמות מהתנ״ך

חוברת תרגול – ספרות ותנ״ך: מסע בין סיפורים ופסוקים

ספרות ותנ״ך: מסע בין סיפורים ופסוקים

חט״ב · עולים חדשים

תוכן החוברת

1. פרק 1 – ארגז הכלים של הקורא/ת
2. פרק 2 – הסיפור העממי והמשל
3. פרק 3 – הבלדה
4. פרק 4 – הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית
5. פרק 5 – איך קוראים שיר? ושירת התחייה
6. פרק 6 – תנ״ך: שמואל – מנהיגים ומלכים

שם: _____ כיתה: _____

יצרה: רוית ראש בן ישי

חוברת תרגול – ספרות ותנ"ך: מסע בין סיפורים ופסוקים

חוברת התלמיד/ה עולים חדשים

שם: _____ **כיתה:** _____ **תאריך:** _____

בחוברת שישה פרקים. בכל פרק לומדים דבר חדש על סיפורים, שירים או פסוקים. עובדים לאט, פרק אחרי פרק, וכותבים תשובות קצרות וברורות.

📖 מילון קטן:

מספר / מספרת	הקול שמספר את הסיפור – בגוף ראשון (אני) או בגוף שלישי (הוא, היא)
אפיון דמות	איך מכירים דמות: ישיר (אומרים עליה) או עקיף (לפי מעשים, דיבור או סביבה)
דימוי	השוואה בין שני דברים במילת קישור כמו 'כמו' או 'כ'
מטאפורה	השוואה בלי מילת קישור, אומרים שדבר אחד הוא דבר אחר
האנשה	נתינת תכונות אדם לחפץ, בעל חיים או תופעת טבע
אקספוזיציה	תחילת הסיפור – היכרות עם הדמויות, המקום והזמן
פואנטה	סוף מפתיע שמשנה את ההבנה של כל הסיפור
בלדה	שיר שמספר סיפור דרמטי עם דיאלוג, חזרה וסוף טרגי
משל ונמשל	סיפור קצר על בעלי חיים או אנשים שמסתיים במוסר השכל
דובר / דוברת	הקול שמדבר בשיר, לא בהכרח המשורר עצמו

1 חלק א' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – חזרה על מושגי יסוד

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איזה סוג יצירה מיועד להצגה?

א) סיפורת ב) שירה ג) דרמה ד) משל

2. מה חסר במחזה לעומת סיפור?

א) דמויות ב) דיאלוג ג) מספר ד) קונפליקט

3. מה זה אפיון ישיר?

א) המספר אומר במפורש איך הדמות ב) אנחנו לומדים על הדמות ממעשיה

ג) אנחנו לומדים על הדמות מהסביבה שלה ד) הדמות מתארת את עצמה בלבד

2 חלק ב' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – מבנה העלילה

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	באקספוזיציה מכירים את הדמויות, המקום והזמן	☐	☐
2	מספר בגוף ראשון הוא דמות בתוך העלילה שמספרת 'אני'	☐	☐

3 חלק ג' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – השלמה והתאמה

השלימו את המילה החסרה.

1. בשלב ה _____ מגיעה העלילה לנקודת המתח הגבוהה ביותר

4 חלק ד' – פרק 1 • ארגז הכלים של הקורא/ת – זיהוי אמצעים אמנותיים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. באיזו מילה בדימוי מדובר על הלב?

א) הלב ב) כמו ג) תוף ד) דפיקות חזקות

2. איזה אמצעי יש במשפט הזה?

א) דימוי ב) מטאפורה ג) האנשה ד) חזרה

3. איזה אמצעי יש כאן?

א) האנשה ב) דימוי ג) ניגוד ד) חזרה

4. איך מאפיינים את עידו כאן?

א) עקיף – מעשים ב) עקיף – סביבה ג) ישיר ד) עקיף – שם

5 חלק ה' – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – זיהוי מאפיינים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך נפתח סיפור עממי בדרך כלל?

א) היה היה פעם ב) בוקר אחד קר ג) לפני שנה בדיוק ד) באחד הימים הגשומים

2. מה זה 'שילוש'?

א) שלוש דמויות ראשיות בלבד ב) חזרה על אירוע או משימה שלוש פעמים

ג) שלושה מקומות שונים בעלילה ד) שלוש פתיחות לסיפור

3. מי עוזר לגיבורים ב'מלכת הדבורים'?

א) מלך זר ב) בעלי חיים שהם עזרו להם קודם ג) קוסם זקן ד) אחות חכמה

4. מה יש כמעט תמיד בסוף משל?

א) שיר סיום ב) מוסר השכל ג) תיאור טבע ד) שאלה פתוחה

6 חלק ו' – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – הבנה ויישום

השלימו את המילה החסרה.

1. במעשייה 'מלכת הדבורים' יוצאים למסע שלושה _____

2. כשבעלי חיים מדברים ומתנהגים כמו בני אדם, זהו אמצעי שנקרא _____

3. ב'ארנב הים' מתרחש בסוף שינוי פלאי בגוף הגיבור, הנקרא _____

4. במשל כבשת הרש, הנביא נתן משתמש במשל כדי לומר למלך דוד אמת _____

7 חלק ז׳ – פרק 2 • הסיפור העממי והמשל – חשיבה ויצירה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. מלכת הדבורים	____	**א.** משל מספר שופטים
2. העלמה החכמה והמלך	____	**ב.** מצוקה ואז גלגול וסוף טוב
3. ארנב הים	____	**ג.** נערה מנצחת בזכות חוכמתה
4. משל יותם	____	**ד.** שלוש משימות ועוזרים מהחי

8 חלק ח׳ – פרק 3 • הבלדה – היכרות עם הסוגה

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איך מגדירים בלדה?

(א) שיר שמח ללא עלילה (ב) סיפור קודר שמושר, עם עלילה דרמטית וסוף טרגי (ג) משל עם מוסר השכל (ד) סיפור קצר ללא דמויות

2. איזה סוג דיאלוג יש בבלדה?

(א) ארוך ומפורט (ב) קצר וחד (ג) בלי מילים כלל (ד) רק בין שלוש דמויות

3. מי המתרגם של הבלדות העממיות בפרק?

(א) ח״נ ביאליק (ב) רחל (ג) נתן אלתרמן (ד) שאול טשרניחובסקי

4. מאיזה אזור הגיעו רוב הבלדות בפרק?

(א) מגבול סקוטלנד-אנגליה (ב) מיוון העתיקה (ג) מצרפת (ד) מהתנ״ך

9 חלק ט׳ – פרק 3 • הבלדה – סימון היצירות ומאפייניהן

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	לבלדות יש בדרך כלל סוף שמח ומרגיע	☐	☐
2	ב׳לורד רנדל׳ מתקיים דיאלוג בין אם לבנה	☐	☐
3	׳בת הרב ואמה׳ מאת טשרניחובסקי היא בלדה עממית ולא ידוע מי כתב אותה	☐	☐
4	בבלדות יש לרוב פערים שהקורא או הקוראת צריכים להשלים בעצמם	☐	☐

10 חלק י׳ – פרק 3 • הבלדה – מבנה ואמצעים

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. לורד רנדל	____	**א.** פזמון חוזר ונאמנות בעלי חיים לאהובה המתה
2. אדוארד אדוארד	____	**ב.** דיאלוג אם-בן שחושף הרעלה בהדרגה

3. סר פטריק ספנס	____	**ג.** וידוי הדרגתי שחושף רצח ואשמת האם
4. שלושה בני עורב	____	**ד.** בלדה אמנותית עברית עם רמז לשואה
5. בת הרב ואמה	____	**ה.** נאמנות למלך למרות סימן מבשר רעה, סוף טרגי בים

11 חלק י"א – פרק 3 • הבלדה – מילוי והבנה

השלימו את המילה החסרה.

1. טכניקה שבה משפטים חוזרים שוב ושוב עם שינוי קטן בכל פעם נקראת _____

2. ב'אדוארד אדוארד' מתגלה בהדרגה שהגיבור ביצע _____

3. קטע שחוזר על עצמו כמה פעמים לאורך השיר נקרא _____

12 חלק י"ב – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – הכרת הסיפורים

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. איפה קורה הסיפור 'המחרוזת'?

א) פריז ב) לונדון ג) מוסקבה ד) ניו יורק

2. מי הסופר של 'יגון'?

א) גי דה מופסאן ב) אנטון צ'כוב ג) או. הנרי ד) שלום עליכם

3. איפה קורה 'מקץ עשרים שנה'?

א) פריז ב) לונדון ג) ניו יורק ד) סנקט פטרבורג

4. מי מאבדת את המחרוזת?

א) מתילדה לואזל ב) אמה ג) חברתה ד) המשרתת

5. מי מקשיב לעגלון בסוף?

א) שכנו ב) בנו ג) הסוסה שלו ד) שוטר

13 חלק י"ג – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – התאמה והבנה

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. המחרוזת	____	**א.** או. הנרי – ארצות הברית
2. יגון	____	**ב.** פער בין הציפייה למציאות
3. מקץ עשרים שנה	____	**ג.** סוף מפתיע שמשנה את הבנת הסיפור
4. פואנטה	____	**ד.** אנטון צ'כוב – רוסיה
5. אירוניה	____	**ה.** גי דה מופסאן – צרפת

14 חלק י"ד – פרק 4 • הסיפור הקצר: מהעולם ומהספרות העברית – חשיבה והשוואה

ענו בקצרה.

1. מהו הקשר בין חלומות העושר של מתילדה לבין הסוף המפתיע בסיפור 'המחרוזת'?

2. מדוע אפשר לומר שדווקא הסוסה 'מקשיבה' לעגלון בסיפור 'יגון'? מה זה מלמד על הבדידות שלו?

3. בסיפור 'מקץ עשרים שנה' יש התנגשות בין חברות לחובה. הסבירו במשפט אחד במה מתבטאת ההתנגשות.

4. כתבו שני משפטים: במה דומים נושאי הכבוד והזהות ב'נקמתו של סבל' לנושאים בסיפורים הקצרים מהעולם?

15 חלק ט"ו – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – מושגי יסוד

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. בית בשיר הוא...

א) מילה בודדת ב) קבוצת טורים המהווה יחידה בשיר ג) סוג של חריזה ד) כותרת השיר

2. מיהו "הדובר" בשיר?

א) המשורר עצמו תמיד ב) הקול שמדבר בשיר, לא בהכרח המשורר ג) הקורא את השיר

ד) שם השיר

3. מי הנמענת בשיר "אל הציפור" של ביאליק?

א) אישה אהובה ב) הציפור ג) אמא ד) הכנרת

4. רחל נקראת לעיתים "משוררת ה___"

א) ירושלים ב) כנרת ג) גליל העליון ד) נגב

16 חלק ט"ז – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – זיהוי ביצירות

סמנו ✔ נכון או ✘ לא נכון.

#	משפט	✔ נכון	✘ לא נכון
1	בשיר לירי יש בדרך כלל עלילה מפותחת עם התחלה, אמצע וסוף, כמו בסיפור.	☐	☐
2	בשיר "כנרת" של רחל יש האנשה – פנייה אל הכנרת כאילו היא אדם.	☐	☐
3	בשיר "גן נעול" רחל משתמשת במטאפורה שמקורה בספר שיר השירים.	☐	☐

17 חלק י"ז – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – התאמה ויישום

התאימו: כתבו ליד כל מספר את האות המתאימה מהעמודה השמאלית.

1. אל הציפור	____	**א.** רחל, מטאפורה מ"שיר השירים"
2. רק על עצמי לספר ידעתי	____	**ב.** רחל, שיר נוף עם האנשה
3. כנרת	____	**ג.** ביאליק, פנייה לדמות נשית וכמיהה
4. הכניסיני תחת כנפך	____	**ד.** שיר קלאסי של ביאליק, פנייה לציפור
5. גן נעול	____	**ה.** רחל, עולם קטן כעולם נמלה

18 חלק י"ח – פרק 5 • איך קוראים שיר? ושירת התחייה – יישום והבנה

השלימו את המילה החסרה.

1. בשיר _____ רחל חוזרת על אותן מילות פתיחה כדי להדגיש את הרעיון (אנאפורה)

2. כאשר שורה בשיר ממשיכה את המשפט לשורה הבאה בלי הפסקה, קוראים לכך _____

19 חלק י"ט – פרק 6 • תנ"ך: שמואל – מנהיגים ומלכים – הכרת הסיפור

הקיפו את התשובה הנכונה.

1. מי התפללה בלב ונדרה נדר?

א) מרים ב) חנה ג) אביגיל ד) מיכל

2. כמה פעמים שאול נעשה מלך?

א) פעם אחת ב) פעמיים ג) שלוש פעמים ד) אף פעם

3. מי ניצח את הענק גוליית?

א) שאול ב) יהונתן ג) דוד ד) שמואל

4. מה חשוב לה' בבחירת מלך?

א) גבוה כמו שאול ב) ה' יראה ללבב ג) חזק מכולם ד) יפה מראה בלבד

🎟️ כרטיס יציאה

תן/י דוגמה משיר או מסיפור מהחוברת לדימוי או למטאפורה, והסבר/י מה הוא תורם

בחר/י אחת מהדמויות שלמדנו עליהן בתנ״ך (שאול, דוד או חנה) וכתוב/כתבי שתי תכונות שלה עם הוכחה מהפסוקים

הסבר/י במילים שלך מה ההבדל בין סיפור עממי לבלדה, לפי דוגמה אחת מכל סוגה

איך הרגשתי בשיעור? ☹️ 😐 🙂 😀